

М.С. Пономарьова канд. екон. наук, доцент
Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

УМОВИ ЗБЕРЕЖЕННЯ КОНКУРЕНТОСТІЙКОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті визначені умови збереження конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських підприємств. наведена оцінка стану конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських підприємств в сучасних умовах пошуку стратегічних рішень.

Ключові слова: конкуренція, конкурентостійкість, економічна ефективність, сільське господарство.

Постановка проблеми. Конкуренція – це економічний процес взаємодії, взаємозв'язку та боротьби між функціонуючими на ринку підприємствами з метою забезпечення кращих можливостей збуту своєї продукції, задоволення різноманітних потреб покупців і одержання найбільшого прибутку. Конкурентостійкість сільськогосподарських підприємств як запорука стратегічного економічного розвитку є здатністю суб'єкта господарської діяльності діяти в умовах ринку, мати можливість, бажання та переваги до швидкого реагування в умовах змін соціально-економічного розвитку, адаптації конкурентних переваг, реалізації інноваційного потенціалу, утримання позицій стійкості на заданий період часу, з метою досягнення економічного зростання [1]. В умовах глобалізації національної економіки особливого значення набуває проблема підтримки на належному рівні конкурентостійкості підприємств провідних галузей національної економіки, зокрема, сільського господарства, та закріплення вагомих позицій на міжнародній арені.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження питань конкурентостійкості підприємства зроблено у наукових працях таких учених, як В.Л. Дикань, В.В. Чернега, І.В. Булах, С.В. Захарова, Ю.А. Сімех та ін. проте досі залишається дискусійним питання підвищення конкурентостійкості вітчизняних підприємств та зростання та економічної ефективності сільськогосподарських

підприємств. Для України збереження конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських підприємств має стратегічне значення для підйому національної економіки, тому що при успішному його розвитку створюються умови для подолання кризового стану ряду суміжних галузей.

Метою статті. Для визначення стану конкурентостійкості сільськогосподарських підприємствам необхідно дослідити особливості галузі, її основні показники та визначити основні умови збереження конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Умови діяльності сучасних сільськогосподарських підприємств характеризуються нестабільністю зовнішнього середовища, ускладненням внутрішніх бізнес-процесів, що обґрунтовує успішну реалізацію розвитку підприємств та передбачає здійснення не лише результативної, а й ефективної господарської діяльності.

На практиці не існує єдиного алгоритму в реалізації поставлених задач, в умовах збереження конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських підприємств.

Андреєва Є. Л. визначає, що конкурентостійкість підприємства як здатність суб'єкта господарювання при ефективному використанні конкурентних потенціалу та переваг забезпечувати конкурентоспроможність, стійке та захищене від негативних зовнішніх та внутрішніх факторів ринкове положення у довгостроковій перспективі, що створить підґрунтя для подальшого розвитку підприємства, розширення його ніші в стратегічних зонах господарювання та створення нових переваг у порівнянні з конкурентами [2].

В своїй праці Стехін В.В. зазначає, що конкурентостійкість має сфери впливу, які направлені на виробничий процес, на певну господарську діяльність і на учасників ринково-економічних стосунків [3].

Сільське господарство належить до провідних галузей економіки як області так і країни в цілому. Його стан впливає на рівень і якість життя населення, стабілізацію діяльності ряду інших галузей, які споживають сільськогосподарську продукцію і поставляють засоби виробництва для аграрного сектору. Ефективність діяльності підприємства є найважливішою узагальнюючою характеристикою результативності діяльності, яка розраховується як відношення величини створених товарів і наданих послуг до сукупних затрат підприємства [4]. Аналіз ефективності

виробництва в сільськогосподарських підприємствах зображений за даними табл. 1. У 2015 р. в сільському господарстві регіону досягнуто зростання обсягів виробництва валової продукції (у постійних цінах 2010 р.) по всіх категоріях господарств. Виробництво основних видів сільськогосподарської продукції забезпечує в основному внутрішні потреби.

Сезонний характер виробництва сільськогосподарської продукції дає можливість тим, хто її скуповує варіювати ціни не на користь виробникам і кінцевим споживачам. У сезонний період спостерігається падіння цін на сільськогосподарську продукцію, що призводить до зменшення прибутків товаровиробників. Низькі доходи стають причиною консервації, технічної і технологічної відсталості виробництва, що в подальшому призводить до втрат конкурентоспроможності.

1. Основні показники діяльності підприємств галузі сільського господарства

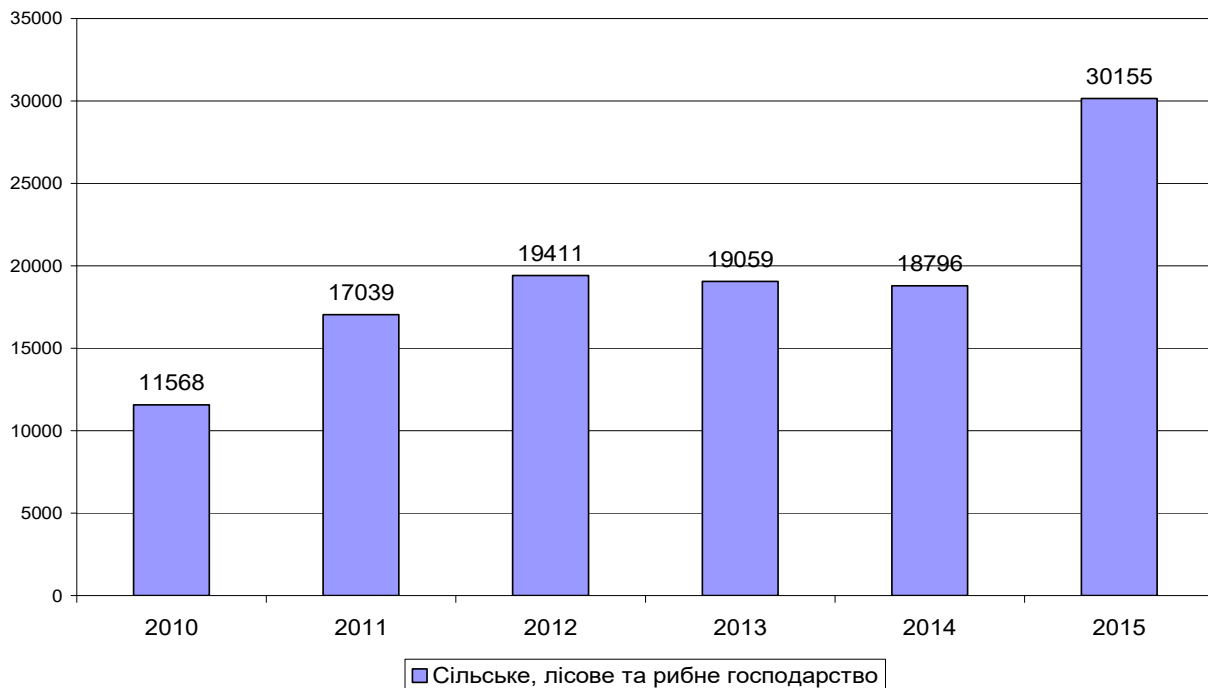
Показник	Роки						2015 р. в % до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Чистий прибуток (збиток), млн.грн	17253,6	25267,0	26728,4	14925,7	21413,4	102279,0	в 5,9 р.
Рівень рентабельності всієї діяльності, %	17,5	19,3	16,3	8,3	9,3	30,5	174,3
Кількість найманих працівників, тис. осіб	645,2	632,1	621,8	579,8	528,9	491,4	76,2

Рівень рентабельності виробництва сільськогосподарської продукції в 2015 році порівняно з 2010 роком збільшився на 74,3 %, але в порівнянні з 2013 р. і 2014 роками показник збільшився відповідно на 3,7 і 3,3 разів.

У 2015р. індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з відповідним періодом 2014 р. становив 95,3 %, у т.ч. у сільськогосподарських підприємствах – 95,5 %, у господарствах населення – 95,0 %. При цьому за даними табл. 2. валова додана вартість в сільському господарстві зросла майже в тричі за вказаний період.

2. Валова додана вартість за видами економічної діяльності

Показник	Роки						2015 р. в % до 2010 р.
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Валова додана вартість (основні ціни)	992175	1166900	1262157	1336364	1382719	1681372	169,46
Сільське, лісове та рибне господарство	82948	109961	113245	132354	161145	236003	284,52
Промисловість	250774	294067	313565	303086	325242	397568	158,54
Будівництво	36648	41057	40500	38450	36876	44671	121,89
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	162171	201746	210232	222789	233702	288096	177,65

Обсяг капітальних інвестицій у фактичних цінах в сільське, лісове та рибне господарство, млн грн

Значне зростання бачимо за даними рис.1 обсягу капітальних інвестицій у фактичних цінах в сільське, лісове та рибне господарство, що склало в 2015 р. 11 % від загальної кількості інвестицій.

Конкурентоспроможність продукції – це комплекс споживчих і вартісних характеристик продукції, які визначають її успіх на конкурентному ринку.

До основних складових, які впливають на конкурентоспроможність продукції, належать її якість, ціна, асортимент, рівень маркетингу. На конкурентоспроможність підприємства, крім вищезазначених чинників, впливають фаховий рівень та кваліфікація кадрового персоналу підприємства, технологічний рівень виробництва, фінансове забезпечення тощо.

Вагомими шляхами підвищення економічної ефективності його діяльності можна згрупувати за двома заходами:

- збільшення обсягів виробництва валової продукції;
- зниження витрат на виробництво продукції.

Так до основних напрямів підвищення ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств є поліпшення використання землі на основі збільшення її родючості й зростання врожайності сільськогосподарських культур. Цього можна досягти через запровадження у виробництво нових технологій, які передбачають програмування урожаїв і використання досягнень науки та передового досвіду. Конкурентоспроможність української сільськогосподарської продукції на світовому ринку має переважно ціновий характер, оскільки українські експортні ціни основних видів аграрної продукції значно нижчі від світових. У пристосуванні до вимог конкретних ринків дуже важливим є передбачення, оцінка рівня якості техніко-економічних параметрів продукції, її ціни, термінів постачання, щоб бути успішною, тобто домагатися цілі, організація повинна вижити завдяки результативності та ефективності

В свою чергу головними умовами збереження конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських підприємств віднесемо:

- удосконалення менеджменту діяльності сільськогосподарських підприємств;
- створення бізнес-програми розвитку підприємства;
- розробки маркетингового плану щодо підвищення конкурентних переваг як на зовнішньому так і на внутрішньому ринках;
- створення інвестиційного плану розвитку сільськогосподарського підприємства.

Висновки. Україна має значний потенціал для врахування умов збереження конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських. Умови і принципи функціонування, результати діяльності тепер залежать від конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських конкурентостійкості та економічної ефективності сільськогосподарських на ринку.. В Україні виробництво продукції сільського господарства має не тільки важливе соціально-економічне, а й політичне значення для розвитку національної економіки, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Бібліографічний список: 1. Пономарьова М.С. Конкурентостійкість сільськогосподарських підприємств як запорука стратегічного економічного розвитку / М.С. Пономарьова // Вісник ХНАУ. –2016. – № 1. – С. 285-294. 2. Андреева Є.Л. Роль та місце організаційного та управлінського потенціалів у забезпеченні конкурентостійкості підприємства / Є.Л. Андреева // Вісник економіки транспорту і промисловості № 44. – 2013. – С. 118-125. 3. Стехін В.В. Конкурентостійкість як економічне явище. Теоретичний аспект / В.В. Стехін // Механізми управління економічними, екологічними і соціальними процесами в умовах інноваційного розвитку: збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції 28-29 листопада 2013 р. 2014. – 268 с. – С. 134-135. 4. Пономарьова М.С. Аналіз ефективності виробництва сільськогосподарських підприємств / М.С. Пономарьова, Н.Ю. Муха // Вісник ХНАУ. Серія “Економічні науки». – 2012. – № 6. – С. 123 - 129. - 299 с.

Пономарёва М.С. Условия сохранения конкурентоустойчивости и экономической эффективности сельскохозяйственных предприятий. В статье определены условия сохранения конкурентоустойчивости и экономической эффективности сельскохозяйственных предприятий, приведена оценка состояния конкурентоустойчивости и экономической эффективности сельскохозяйственных предприятий в современных условиях поиска стратегических решений.

Ключевые слова: конкуренция, конкурентоустойчивость, экономическая эффективность, сельское хозяйство.

Ponomarova M.S. Maintaining competitiveness and economic efficiency agricultural enterprises. In article steady competitiveness of farms as the key strategic economic development is the ability of business entity to operate in the market, able, desires and preferences to respond quickly in a

changing socio-economic development, adaptation, competitive advantage, innovation potential implementation, maintenance position at a given resistance the period of time in order to achieve economic growth. In a globalized national economy particularly important issue at the appropriate level of support competitiveness of enterprises leading sectors of the national economy, including agriculture, and securing important positions in the international arena.

Ukraine to preserve competitiveness and economic efficiency of agricultural enterprises is of strategic importance for national economic recovery, since the success of its development, the conditions for overcoming the crisis a number of related industries. To determine the state of competitiveness of the agricultural enterprises should explore the features of the industry, its main indicators and define the basic maintaining competitiveness and economic efficiency of agricultural enterprises. The conditions of modern farms are characterized by instability of the environment, complexity of internal business processes that proves the successful implementation of enterprise development and involves not only effective, but efficient business. Agriculture is a leading sectors of the economy as the region and the country as a whole. His condition affects the level and quality of life, stabilization of a number of other industries that consume agricultural products and supply capital goods for agriculture. The seasonal nature of agricultural production enables those who are not buying prices vary for manufacturers and end users. In the period observed seasonal decline in agricultural prices, which reduces the profits of producers. Low incomes cause of conservation, technical and technological backwardness of production, which further leads to a loss of competitiveness.

In turn, the main terms of the preservation of competitiveness and economic efficiency of agricultural enterprises assign: management of agricultural enterprises; the creation of a business development program of the company; developing a marketing plan to increase competitive advantage both on the outside; creating investment plan of agricultural enterprises.

Key words: competition, competitiveness, economic efficiency, agriculture.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2016 р.